

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Stroomschema Rechterlijke Machtiging

bij jongeren met een LVB

wet
zorg en
dwang

Stroomschema Rechterlijke Machtiging

bij jongeren met een LVB

Inleiding

Dit stroomschema is ontwikkeld door de Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra (VOBC) in opdracht van het ministerie van VWS. Het bevat informatie over de procedure voor een Rechterlijke Machtiging (RM) in het kader van de Wet zorg en dwang (Wzd). De doelgroep van dit stroomschema betreft jongeren met een LVB die bij een gespecialiseerde zorgaanbieder verblijven. Deze zorgaanbieders betreffen met name de lidinstellingen van de Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra. De juridische basis voor het verblijf van de jongeren is de instemming van de ouders dan wel een kindbeschermingsmaatregel. In een aantal gevallen blijkt het wegvallen van deze juridische basis voor jongeren een doorslaggevende reden om op hun 18de verjaardag 'hun vrijheid tegemoet te gaan' en zich te onttrekken aan de behandeling die volgens zorgverantwoordelijke professionals gedurende een langere periode noodzakelijk is. Hierdoor lopen zij een aanzienlijk risico om maatschappelijk te gronde te gaan of op ander "ernstig nadeel" zoals dat in de Wzd is omschreven. Indien dit risico zich voordoet, wordt een voortgezette opname in een 24-uursvoorziening noodzakelijk geacht. Voor deze gedwongen opname is een Rechterlijke Machtiging vereist.

Dit stroomschema beoogt dus ertoe bij te dragen dat voorkomen wordt dat jongeren vanaf hun 18de verjaardag maatschappelijk te gronde gaan of dat er sprake is van een andere situatie van ernstig nadeel zoals beschreven in de Wet zorg en dwang.

De focus van dit stroomschema is smal. In de Wzd worden veel meer personen genoemd die een RM kunnen aanvragen dan alleen een zorgaanbieder. Ook kan een RM veel eerder dan kort voor het 18de jaar worden aangevraagd. Daar gaat dit stroomschema niet over. In dit stroomschema wordt alleen de situatie beschreven waarbij de gespecialiseerde zorgaanbieder kort voor het 18de jaar van de jongere een RM aanvraagt.

Het aanvragen van een RM is een procedure waar meerdere organisaties en meerdere typen professionals bij zijn betrokken. Onderstaand stroomschema beoogt de procedure zodanig te ondersteunen dat voor alle betrokkenen helder is wat gedaan moet worden om de procedure zorgvuldig en conform de wet te laten verlopen. Het is belangrijk dat de zorgaanbieder op tijd begint met het aanvragen van een RM, op tijd communiceert met de jongere (en diens wettelijke vertegenwoordiger) en alle relevante informatie vervolgens verzamelt en beschikbaar stelt voor het CIJZ en de rechtbank.

Dit stroomschema is tot stand gekomen in nauw overleg met juristen, vertegenwoordigers van de beroepsorganisaties NVO, NIP, NVAVG, vertegenwoordigers van zorgaanbieders en vertegenwoordigers van het CIJZ.

De zorgaanbieder (de zorgverantwoordelijke¹ of de Wzd-functionaris)

Actie	Overwegen om een RM aan te vragen	Aanvragen van een eerste RM ²
Wat	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoekt op welke wijze en met welke deskundigen binnen een vrijwillig kader zorg kan worden verleend waarmee ernstig nadeel kan worden voorkomen. (Art. 9 Wzd). • Stemt af met de wettelijke vertegenwoordiger en zo nodig de gezinsvoogd. • Stelt vast wie eerstverantwoordelijke is voor de RM-aanvraag. • Volgt het eigen protocol. 	<p>Levert aan bij het CIZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De aanvraag voor een RM • Een afschrift van het zorgplan met daarin, conform artikel 9 van de Wzd: <ul style="list-style-type: none"> - De uitkomsten van het overleg van de zorgverantwoordelijke met tenminste een deskundige van een andere discipline dan de eigen discipline met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Wat het ernstig nadeel voor de jongere is op basis van een risicotaxatie. ◦ Wat de oorzaak van het gedrag van de jongere zou kunnen zijn waardoor ernstig nadeel zou kunnen ontstaan. ◦ Welke rol de interactie tussen jongere en omgeving speelt bij het ontstaan van ernstig nadeel. ◦ Welke mogelijkheden voor vrijwillige zorg zouden kunnen worden benut om het ernstig nadeel te voorkomen, waardoor geen of minder onvrijwillige zorg nodig is. • Conform artikel 24 van de Wzd: <ul style="list-style-type: none"> - De feiten waaruit blijkt dat de jongere zich verzet tegen voortzetting van diens opname. - De argumenten waarom het gedrag als gevolg van de verstandelijke beperking al dan niet in combinatie met een psychische stoornis leidt tot (het risico op) ernstig nadeel. - De argumenten waarom voortzetting van de opname noodzakelijk is om ernstig nadeel te voorkomen (proportionaliteit). - De argumenten waarom voortzetting van de opname geschikt is om ernstig nadeel af te wenden (doelmatigheid). - De argumenten waarom er geen minder ingrijpende mogelijkheden zijn om ernstig nadeel te voorkomen (subsidiariteit).

¹ Bij de gespecialiseerde zorgaanbieders is in de meeste gevallen een gedragsdeskundige aangewezen als zorgverantwoordelijke. Dit kan ook een arts zijn. Zie ook artikel 2 van de Regeling zorg en dwang (Rzd).

² Op grond van de Wzd is de aanvrager niet verplicht de genoemde stukken mee te sturen, maar het is zeer behulpzaam bij de procedure indien ze worden meegestuurd.

³ Gekozen is voor een termijn van 3 maanden. Dat biedt voldoende tijd om de procedure voor het 18de jaar af te ronden en dan is aannemelijk dat het geconstateerde verzet op de zitting drie maanden later er nog steeds is. Als er lange tijd zit tussen het vastgestelde verzet door de zorgaanbieder en de zitting, kan de situatie rond het verzet gewijzigd zijn en/of kan de advocaat van de jongere als verweer stellen dat deze vaststelling te lang geleden is.

Wat		<ul style="list-style-type: none"> • Een advies over de gewenste geldigheidsduur van de RM. • Een verklaring van een ter zake kundige externe arts (zie hierna) • Een verklaring waaruit blijkt dat de zorgaanbieder die de jongere heeft opgenomen een voor RM geregistreerde accommodatie is. • In geval van (art. 25 lid 4 Wzd) <ul style="list-style-type: none"> - minderjarigheid: uittreksel uit gezagsregister (BW Boek 1, art. 244) - ondercuratelestelling: uittreksel uit het Centraal curatele- en bewindregister. - mentorschap: afschrift van de beschikking van de rechter (in bezit bij de wettelijke vertegenwoordiger van de jongere), • In gevallen waarin er geen door het CIZ afgegeven Wlz-indicatie is: een verklaring van een arts waaruit blijkt dat, vanwege de verstandelijke beperking, zorg zoals bedoeld in de Wzd aangewezen en niet Wvggz-zorg. Biedt het CIZ inzage in het dossier van de cliënt, voor zover noodzakelijk voor de aanvraag en zo nodig ook zonder toestemming van de jongere.
Termijnen	Minimaal een half jaar voor de 18 ^{de} verjaardag van de jongere.	Drie maanden voor de 18 ^{de} verjaardag van de jongere. ³
Communicatie	Informeert de jongere, diens (wettelijke) vertegenwoordiger en zo nodig de gezinsvoogd dat het aanvragen van een RM overwogen wordt.	Informeert de jongere en diens wettelijke vertegenwoordiger en zo nodig de gezinsvoogd dat een RM bij het CIZ wordt aangevraagd.

De ter zake deskundige externe arts (AVG)⁴

Actie	Opstellen medische verklaring
Wat	<p>Overlegt met de zorgaanbieder en met de bij de zorg betrokken (huis)arts. Onderzoekt persoonlijk de cliënt. Raadpleegt zo nodig een psychiater. Consulteert desgewenst een andere discipline, zoals een orthopedagoog, GZ- psycholoog of een andere gedragsdeskundige. Levert aan het CIZ een verklaring, conform artikel 27 van de Wzd waaruit blijkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. dat er sprake is van onvrijwilligheid, als bedoeld in artikel 24, tweede lid, en waaruit deze onvrijwilligheid bestaat; b. dat er sprake is van gedrag van de cliënt als gevolg van zijn verstandelijke beperking, dan wel als gevolg van een daarmee gepaard gaande psychische stoornis of een combinatie daarvan, dat leidt tot ernstig nadeel; c. dat de opname en het verblijf of de voortzetting van het verblijf noodzakelijk is om het ernstig nadeel te voorkomen of af te wenden; d. dat de opname en het verblijf of de voortzetting van het verblijf geschikt is om het ernstig nadeel te voorkomen of af te wenden, en e. dat er geen minder ingrijpende mogelijkheden zijn om het ernstig nadeel te voorkomen of af te wenden. <p>De verklaring verschaft inzicht in de actuele situatie van de cliënt, wordt met redenen omkleed en ondertekend.</p>
Termijnen	Drie maanden voor de 18 ^{de} verjaardag van de jongere, maar nadat de zorgaanbieder de documenten voor het CIZ heeft opgesteld. ⁵
Communicatie	Informeert de cliënt en zijn wettelijke vertegenwoordigers en zo nodig de gezinsvoogd over de inhoud van de verklaring.

⁴ De dominante problematiek bij de jongeren betreft de verstandelijke beperking. Daarom wordt er in dit stroomschema gekozen voor een AVG als ter zake kundige arts. Wanneer er sprake is van psychiatrische problematiek raadpleegt de AVG een psychiater.

⁵ Ook hier is van belang dat de verklaring tijdig is ten behoeve van de procedure, maar ook niet te vroeg. Wanneer de verklaring van de deskundige externe arts ouder is dan drie maanden kan de rechter een nieuwe medische verklaring eisen.

Beoordeling door het CIZ (Wzd-commissie bestaande uit een Wzd medewerker en een medisch adviseur)

Actie	Beoordeling of de aanvraag thuishoort binnen de WZD	Beoordeling van de aanvraag
Wat	<p>Gaat na of alle voor het indienen van het verzoek bij de rechter vereiste documenten aanwezig en compleet zijn</p> <p>Stelt vast dat de aanvraag past in het kader van de Wzd en niet in het kader van de Wvggz.</p>	<p>Beoordeelt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Of er bij de jongere sprake is van verzet tegen voortzetting van de opname. • Of voldaan wordt aan de criteria van artikel 24 van de WZD. • Of alle benodigde documenten door de zorgaanbieder en door de externe deskundige arts zijn aangeleverd. • Of er voldoende grond is om aan te nemen dat de rechter een RM zal afgeven.
Termijnen	Zo spoedig mogelijk.	Zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen drie weken nadat de aanvraag is ingediend.
Communicatie	In geval het verzoek, naar het oordeel van het CIZ thuishoort in de Wvggz dan stuurt het CIZ de aanvraag door naar de Officier van Justitie. Het CIZ informeert de zorgaanbieder over dit besluit.	
Wat		<p>Beslissing optie 1: Afwijzing van de aanvraag</p> <p>Tegen de beslissing van het CIZ is geen beroep of bezwaar mogelijk: bij afwijzing is dat het einde van de procedure. Er kan wel een nieuwe aanvraag worden ingediend.</p>
Termijnen		Zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen drie weken nadat de aanvraag is ingediend.
Communicatie		Het CIZ informeert de verantwoordelijke voor de RM-aanvraag bij de zorgaanbieder over dit besluit.

Wat		Beslissing optie 2: Indienen verzoek bij de rechtbank Het CIZ stuurt de volgende documenten naar de rechtbank: <ul style="list-style-type: none"> • Een Wlz-indicatie of een medische verklaring waaruit blijkt dat, vanwege de verstandelijke beperking, zorg zoals bedoeld in de Wzd aangewezen is. (en dus niet binnen de Wvggz). • De aanvraag bij het CIZ en alle daarbij gevoegde documenten van de zorgaanbieder en de ter zake deskundige externe arts. • Een advies over de gewenste geldigheidsduur van de RM.
Termijnen		Zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen drie weken nadat de aanvraag is ingediend.
Communicatie		Het CIZ informeert de verantwoordelijke voor de RM-aanvraag bij de zorgaanbieder over dit besluit.

De rechtbank

Actie	Besluit nemen over het verzoek
Wat	<ul style="list-style-type: none"> • Draagt zorg voor een advocaat voor de jongere, tenzij de jongere daartegen bedenkingen heeft. • Stelt de jongere in staat zijn standpunt naar voren te brengen, zo nodig bij de zorgaanbieder. • Laat zich zo mogelijk voorlichten door de aanvrager van de RM, de (wettelijke) vertegenwoordiger van de jongere, de zorgverantwoordelijke, de ter zake kundige externe arts, degene die de cliënt feitelijk verzorgt en eventueel degene die een aanvraag voor een RM had kunnen indienen maar dat niet heeft gedaan. • Kan onderzoek door deskundigen bevelen • Biedt de jongere of diens advocaat gelegenheid te reageren op de inbreng van de hiervoor genoemde personen. • Stelt vast dat de Wzd van toepassing is en niet de Wvvgz. <p>De rechter kan een RM verlenen als:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De jongere blijk geeft van verzet tegen opname en verblijf of de voortzetting van de opname; • Het gedrag van een jongere als gevolg van zijn verstandelijke beperking, dan wel als gevolg van een daarmee gepaard gaande psychische stoornis of een combinatie daarvan, leidt tot ernstig nadeel; • De opname of de voortzetting van de opname noodzakelijk is om het ernstige nadeel te voorkomen of af te wenden (proportionaliteit); • De opname of de voortzetting van de opname geschikt is om het ernstige nadeel te voorkomen of af te wenden (doelmatigheid), en • Er geen minder ingrijpende mogelijkheden zijn om het ernstige nadeel te voorkomen of af te wenden (subsidiariteit) <p>De eerste RM heeft een geldigheidsduur van maximaal zes maanden. Een volgende RM heeft een geldigheidsduur van maximaal twee jaar. De RM vervalt als deze niet binnen vier weken wordt geeffectueerd. Tegen de uitspraak staat alleen beroep in cassatie open. De jongere blijft opgenomen in afwachting van de uitspraak van de Hoge Raad. De beschikking van de rechtbank kan direct worden uitgevoerd.</p>
Termijnen	Zo spoedig mogelijk maar in ieder geval binnen drie weken nadat het verzoek is ingediend.
Communicatie	<p>De griffier stuurt een afschrift van de uitspraak naar de jongere, de advocaat, de (wettelijke) vertegenwoordigers, de eventuele partner van de jongeren of degene die hem feitelijk verzorgt, het CIZ, de zorgaanbieder en de Wzd-functionaris.</p> <p>Bij afwijzing van het verzoek wordt ook een afschrift gestuurd naar de bij de zorg voor de jongere betrokken arts.</p>

De zorgaanbieder

Actie	??
Wat	<ul style="list-style-type: none"> • De zorgaanbieder die de RM heeft aangevraagd zorgt er voor dat de RM wordt geëffectueerd, dan wel zorgt er voor dat een andere zorgaanbieder de RM effectueert. • De zorgaanbieder die de RM effectueert neemt een afschrift van de uitspraak van de rechter op in het dossier van de jongere.
Termijnen	Zo spoedig mogelijk.
Communicatie	Meldt de opname aan de wettelijke vertegenwoordigers van de jongere, de griffier van de rechtbank die de machtiging heeft verleend, het CIZ en aan de IGJ.

Bijlage

- Definities

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
070-340 7911

Postadres
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl/vws

Voor meer informatie over
De Wet zorg en dwang verwijzen wij
u graag door naar
<https://www.dwangindezorg.nl/wzd>